

Agata Domachowska

Zoran Milanović zaprzysiężony na nowego prezydenta Chorwacji

18 lutego 2020 r. odbyła się uroczysta inauguracja piątego z kolei prezydenta Republiki Chorwacji. Został nim Zoran Milanović – były premier i przywódca Socjaldemokratycznej Partii Chorwacji (SDP). W odróżnieniu od poprzednich uroczystości inauguracyjnych obecna była zdecydowanie skromniejsza. W najbliższych miesiącach nowy prezydent będzie się musiał zmierzyć ze współpracą z rządem Chorwackiej Wspólnoty Demokratycznej (HDZ), stanowiącej głównego konkurenta dla SDP w tegorocznych wyborach parlamentarnych.

W grudniu 2019 r. dotychczasowa prezydent Chorwacji Kolinda Grabar-Kitarović poniosła porażkę w II turze wyborów właśnie z Zoranem Milanovićem (zob. „Komentarze IEŚ”, nr 99). Jest on z wykształcenia prawnikiem, posiadającym bogate doświadczenie polityczne. W latach 90. XX w. był dyplomatą oraz doradcą chorwackiej misji przy NATO i UE w Brukseli. Pełnił również funkcję przewodniczącego jednej z największych partii politycznych w Chorwacji – Socjaldemokratycznej Partii Chorwacji. W latach 2011-2016 sprawował funkcję premiera. Jednak po przegranych wyborach z 2016 r. zrezygnował z przywództwa w SDP, a następnie (2017 r.) także z mandatu poselskiego. Zajął się wówczas pracą w sektorze prywatnym, gdzie prowadził własną firmę konsultingową. Warto dodać, że z jego usług doradczych dotyczących kwestii związanych z integracją europejską korzystał premier Albanii Edi Rama.

Inauguracja. Po raz pierwszy w historii Chorwacji ceremonia inauguracyjna nie odbyła się w centrum Zagrzebia, na placu św. Marka, ale w prezydenckiej rezydencji na Pantovčaku – nazywanej też „willą Tity”, ponieważ została wybudowana w latach 60. XX w. dla tego słynnego jugosłowiańskiego przywódcy. Co więcej, cała ceremonia była krótka – trwała około godziny. Wzięty w niej udział 43 osoby, w tym m.in. członkowie rodziny nowo wybranego prezydenta, premier, przewodniczący parlamentu, byli prezydenci (Kolinda Grabar-Kitarović, Ivo Josipović, Stjepan Mesić), prezes Sądu Najwyższego, szef Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Republiki Chorwacji. Na inaugurację nie zostali zaproszeni ani przywódcy partii politycznych, ani reprezentanci poszczególnych państw regionu, co na wcześniejszych uroczystościach miało miejsce.

W swym krótkim przemówieniu inauguracyjnym Zoran Milanović zwrócił uwagę na kilka interesujących kwestii. Przede wszystkim, podobnie jak to miało miejsce podczas kampanii wyborczej, podkreślił, że „wojna się już skończyła”, i zapowiedział konieczność wzmocnienia solidarności w społeczeństwie, zwalczania nierówności, klientelizmu oraz „kultury kłamstwa”. Jednocześnie podkreślił, jak ważna w państwie demokratycznym jest kwestia niezależności sądów, mediów oraz nauki, a także zobowiązał się do podjęcia działań na rzecz rozwoju edukacji i chorwackiej kultury. W swoim przemówieniu położył również nacisk na promowanie patriotyzmu, któremu przeciwstawił „surowy nacjonalizm”. W jego opinii bycie patriotą oznacza zachowanie pamięci o tych, którzy oddali swe życie, walcząc o wolność Chorwacji. Z kolei teraz – gdy wojna się już skończyła – to także zapewnienie, by żaden z obywateli nie czuł się zastraszonej ani dyskryminowany z jakiegokolwiek powodu (czy to ze względu na wiek, płeć, wyznanie, orientację seksualną, czy zawód). Odnosząc się do obowiązków głowy państwa, wynikających z konstytucji, Zoran Milanović zwrócił uwagę na to, że ważne dla niego będzie przede wszystkim bezpieczeństwo narodowe. W obszarze polityki zagranicznej zamierza współpracować z rządem. Pragnie pełnić rolę konstruktywną. W tym kontekście zwrócił również uwagę na obecność otwartych kwestii i nierozwiązanych problemów w relacjach Chorwacji z sąsiadami.

Pierwsze decyzje nowo wybranego prezydenta. O tym, że nowy prezydent faktycznie zamierza pełnić rolę konstruktywnego partnera w relacjach z rządem, mogą świadczyć pierwsze decyzje podjęte przez Zorana Milanovicia w porozumieniu z premierem. Dotyczą one wyboru Roberta Hranja na nowego szefa Sztabu Generalnego

Sił Zbrojnych Republiki Chorwacji. Mandat obecnego szefa, generała Mirka Šundova, kończy się 29 lutego 2020 r. Co więcej, Zoran Milanović wyraził zgodę na wysłanie kolejnego (12.) chorwackiego kontyngentu wojskowego do Afganistanu – pomimo wygłaszanych podczas kampanii wyborczej haseł o konieczności wycofania wojsk chorwackich, właśnie przede wszystkim z Afganistanu i Iraku.

Nowy prezydent dokonał również wyboru urzędników swojej kancelarii, w tym osobistych doradców. Zostali nimi:

- Orsat Miljenić – szef kancelarii prezydenta. Będzie on pełnił także rolę doradcy ds. zagranicznych i polityki europejskiej. W rządzie Zorana Milanovicia sprawował funkcję ministra sprawiedliwości, a w czasie kampanii prezydenckiej – jej szefa;
- Nikola Jelić – rzecznik prezydenta, pełniący tę samą funkcję podczas kampanii wyborczej Zorana Milanovicia;
- Velibor Mačkić – specjalny doradca ds. gospodarczych. Młody ekonomista, wykładający na Uniwersytecie w Zagrzebiu. Znany z krytyki chorwackiej turystyki, którą określił jako przekleństwo dla gospodarki państwa;
- Jadranka Žarković – doradca ds. edukacji. W czasie kiedy Zoran Milanović był premierem, przewodziła Agencji ds. Wychowania i Edukacji. Jej wybór wzbudził największe kontrowersje, bowiem przez część społeczeństwa odbierana jest jako osoba pogłębiająca nierówności i pozwalająca na dyskryminację osób LGBT;
- Melita Mulić – doradca ds. praw człowieka i społeczeństwa obywatelskiego. W przeszłości pracowała w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Startując z list SDP, sprawowała funkcję posłanki w parlamencie w latach 2012-2015;
- Dragan Lozančić – doradca ds. obrony i bezpieczeństwa narodowego. To również postać budząca wiele kontrowersji. Wcześniej stał na czele Agencji Bezpieczeństwa i Wywiadu (2012-2016). Usunięty ze stanowiska w niewyjaśnionych do dzisiaj okolicznościach. Następnie pełnił funkcję doradcy obecnego ministra spraw wewnętrznych Davora Božinovicia;
- Marijan Mareković – specjalny doradca ds. weteranów Wojny za Ojczyznę (1991-1995). Były generał, pełniący w przeszłości funkcję zastępcy szefa Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Republiki Chorwacji. Współpracował również z byłą prezydent Kolindą Grabar-Kitarović, a także z obecnym ministrem ds. weteranów Tomo Medvedem;
- Julije Domac – specjalny doradca ds. energii i klimatu. Bezpartyjny specjalista. Od 2013 r. pełniący funkcję przewodniczącego FEDARENE – Europejskiej Federacji Agencji i Regionów ds. Energii i Środowiska.

Wnioski. Zoran Milanović rozpoczął swą prezydenturę pozytywnie. Jak wynika z badań przeprowadzonych przez HRT, organizacja skromnej, aczkolwiek uroczystej inauguracji spodobała się większości społeczeństwa¹. Pierwsze podjęte przez prezydenta decyzje również nie wzbudziły znaczących kontrowersji. Jak dotąd udaje mu się zatem konsekwentnie poprawiać swój wizerunek, pomimo ewidentnego ciężaru doświadczeń z okresu bycia premierem. Wybór doradców świadczy o próbie otoczenia się osobami, które związane są nie tylko z jego byłą partią, ale także z ugrupowaniem rządzącym oraz bezpartyjnymi specjalistami.

Jednocześnie – poprzez organizację tego typu ceremonii inauguracyjnej – Milanovićowi udało się wyeksponować różnice między nim a byłą już prezydent, dla której uroczysty ceremoniał zawsze miał znaczenie. Podobnemu celowi służyło podkreślenie w przemówieniu tego, iż „wojna się zakończyła”, i akcentowanie konieczności skupienia się na przyszłości, a nie przeszłości. Z kolei położenie nacisku na transparentność działań przy sprawowaniu określonych funkcji publicznych, zwalczanie nepotyzmu, klientelizmu, korupcji, zmniejszanie nierówności społecznych odnosiło się wprost do głównej obietnicy wyborczej Zorana Milanovicia, którą było uczynienie z Chorwacji państwa „normalnego”. Jeśli zatem te słowa nie zostaną wprowadzone w czyn, a nowa prezydentura nie okaże się prawdziwą zmianą, której oczekują Chorwacji, frustracja społeczeństwa będzie

rosnąć. Fala emigracji – przede wszystkim młodych i wykształconych ludzi – nie zostanie zahamowana. Jednocześnie odbije się to negatywnie na pozycji byłej partii politycznej prezydenta, która w tegorocznych wyborach parlamentarnych będzie walczyła o zwycięstwo z obecnie rządzącym ugrupowaniem premiera Andreja Plenkovicia.

¹ *Ekskluzivno u Dnevniku HTV-a prvi ovogodišnji HRejting*, HRT, 20.02.2020, <https://vijesti.hrt.hr/584265/hrejting-sto-granimisle-o-inauguraciji> [dostęp: 21.02.2020].